

פרק ב

פריטי הלשון

מבוא

תיאור של כל שפה כולל את פריטי הלשון המרכיבים אותה – מן ההגיים, דרך המילה, הצירוף והמשפט ועד רמת השיח. אלה מהווים עוגן חשוב ברכישת שפה נוספת והשליטה בהם הכרחית בכל מיומנויות השפה ובכל עולמות השיח. פריטי הלשון השונים נלמדים בכל שכבות הגיל, ורק דרכי ההקניה ומידת השימוש במינוח משתנים לפי הגיל ולפי הצרכים של הלומד. היסודות הלשוניים מוקנים בתוך הקשר ולא בתבניות מנותקות, באמצעות טקסטים מסוגות שונות ומעולמות שיח שונים. בפרק זה נגדיר למה הכוונה במונח "דקדוק" (הקרוי לעתים "לשון" בעיקר בבית הספר), נעמוד על מקומו בהוראת שפה שנייה ועל הגישה המוצעת בהוראה, נציג את דרך הארגון של פריטי הלשון, נציע פריסה של הפריטים לפי שלוש רמות ונכוון לשימוש הולם ברשימה.

מהו "דקדוק", מקומו בהוראת שפה שנייה והגישה הנקוטה בהוראה

בתחום הוראת שפות מבחינים בין **דקדוק מדעי לדקדוק פדגוגי**. "הדקדוק המדעי" כולל את כל פריטי הלשון לענפיהם: תורת ההגה, תורת הצורות, התחביר, הסמנטיקה. לצורך "הדקדוק הפדגוגי" נבחרים פריטים מסוימים מכל ענף מתוך כלל הפריטים בהתאם לצורכי הלמידה, לרמת הגיל וכדומה. אין סתירה בין שני המונחים. הדקדוק המדעי מציג את התמונה המלאה לפי ענפי הלשון, ואילו הדקדוק הפדגוגי מציג חלקים של התמונה בעיתוי ההולם את רמת הלומד ואת צרכיו ולא דווקא לפי ענפי הלשון או בסדר הפנימי המקובל בכל אחד מהם. בהוראת שפה שנייה הכרחי לבחור בדקדוק הפדגוגי.

בחינוך הלשוני בשפת-אם קיימות שתי גישות מרכזיות להוראת הלשון: "הגישה הפורמלית" המעמידה במרכז את ההתבוננות בלשון כמערכת ומדגישה את הידע התאורטי, וה"גישה הפונקציונלית" המעמידה במרכז את הכשירות הלשונית. בתכניות הלימודים הקיימות בשפת-האם התגבשה מגמה משלבת, הרואה את הגישות הפורמלית והפונקציונלית כמשלימות זו את זו. לפי מגמה זו פיתוח הכשירות הלשונית וטיפוח המודעות הלשונית מתקיימות זו לצד זו – והכול בהתאמה לגילו של הלומד הילדי. בהוראת שפה שנייה **ראוי לנקוט את הגישה הפונקציונלית**, ומכאן שיש לשלב את פריטי הלשון הכלולים בפרק זה בהוראה ובלמידה בתוך הקשר. כמו כן ראוי שהלומד יעסוק בכל ענפי הלשון בריזמנית. הכרת פריטי הלשון והמודעות להם מסייעות ללומדי השפה השנייה בדיבור ובכתיבה, בהבנת הנקרא והנשמע.

בעשורים האחרונים ניתנת הדעת לא רק להיבט המבני-פורמלי של הלשון אלא גם להיבטים הפונקציונליים-תקשורתיים והחברתיים-תרבותיים שלה, ליחידות הלשון שמעבר למשפט ולתפקודן בהקשר. כן שמים דגש על הפונקציונליות של המבעים הלשוניים.¹⁶ העיסוק בהיבטים אלו נדון בענפים כגון חקר השיח, הפרגמטיקה והסמנטיקה, ותיאורם לצורכי הוראה אינו שלם. פריטים מתחומים אלו לא נכללו

16 על פי תכנית הלימודים עברית לבית הספר העל-יסודי, משרד החינוך תשס"ג, עמ' 8.

ברשימה המוצעת, ועם זאת ראוי לעסוק בהם בהקשר במהלך הוראת טקסט או סיטואציה הולמים במסגרת המוצעת בפרק עולמות השית.

יש הבדל רב בין הוראת הדקדוק בשפת-האם ובין הוראתו בעברית כשפה שנייה. אצל הדובר הילידי המידע קיים ומטרת ארגונו והוראתו היא להעמיק את הידע על הלשון ולפתח מודעות לשונית לשם שיפור התפקוד בנסיבות שונות. לומד השפה השנייה צריך לרכוש את הידע כחלק מלימוד השפה. נעיר כי נתוני הפתיחה של רוכש השפה השנייה שונים: הוא נושא עמו ידע מוקדם משפת אמו והוא נאלץ להתמודד עם הבדלים בין הדרכים שבה שפתו ושפת היעד מארגנות את המציאות. המוטיבציה ללמידה מקורה שונה, וראוי להביא בחשבון גם את הגיל שבו העולה מגיע ארצה.

הלומד זקוק לאוצר מילים בהיקף מסוים כדי לבנות על בסיסו את הידע הלשוני ואת הידע על הלשון. באוצר המילים של שפה מבחינים בין מילות תפקוד, מילים שיש להן תפקיד דקדוקי-מבני בשפה כגון כינויי גוף ומילות יחס, ובין מילות תוכן. מילות התפקוד ייכללו בפריטי הלשון ואולם הן משמשות כמובן גם כמילות תוכן. מבחינת הלומד ההבחנה בין מילות התפקוד למילות התוכן היא תוצר מאוחר של תהליך הלמידה.

רשימת פריטי הלשון

פריטי הלשון מאורגנים להלן בטבלה לפי שלושה תחומים – **תצורת המילים, מבני הצירופים ודגמי המשפט** – הנגזרים משלוש יחידות הלשון: **המילה, הצירוף, המשפט**.¹⁷ בטבלה יש שימוש במינוח שקוף וברור למורה בלי "לחטוא" למינוח המקצועי הנהוג. נעיר כי רוב המונחים המכלילים מיועדים למורה ולא ללומד. לעתים המונח נדרש גם ללומד, אם הוא שגור בפי הדובר הילידי בן גילו. יש לומדים, בדרך כלל בגיל של חטיבת הביניים או החטיבה העליונה, שהידע האורייני-הדקדוקי שהם מביאים עמם משפת-האם יצריך את השימוש במונח, כי במקרה כזה הוא מסייע ללומד.

בצד הפריטים בטבלה מובאות דוגמאות להבהרה – בגופן שונה. בתחום מילות התפקוד מובאת רשימה מלאה ולא רק דוגמאות, שכן המצאי הוא סגור ומוגבל. הפריטים בכל אחד משלושת התחומים הנזכרים נפרסו בשלוש רמות: **מתחילים, ביניים, מתקדמים**. הפריסה נעשתה על סמך רשימות¹⁸ וספרי לימוד ועל סמך הניסיון המצטבר בהוראת העברית כשפה שנייה, ונועדה לסייע למורים, לכותבי הבחינות ולכותבי חומרי הלמידה.

לעתים הפריסה היא שרירותית, ומכל מקום הגבולות בין רמה לרמה אינם מוחלטים, שכן ההוראה היא ספירלית, וחשיפה – גם אם אין בה לימוד מתוכנן של פריט זה או אחר – היא אפשרית ולעתים בלתי נמנעת. כמו כן ברור שרמת המתקדמים כוללת את מה שנלמד בשתי הרמות הקודמות, ורמת הביניים כוללת את מה שנלמד ברמת המתחילים.

17 ראו תכנית הלימודים עברית לבית הספר העליון, משרד החינוך תשס"ג, עמ' 15.

18 בעיקר על פי רון כוהר, **רשימת פריטי מורפולוגיה ותחביר להוראת עברית בשש רמות**, האוניברסיטה העברית תשנ"א.

הרשימה בכל אחת מן הרמות מגדירה את מה שהלומד צריך לדעת בסיום כל שלב. סדר הפריטים ברשימה בפירוש אינו מצביע על סדר ההוראה. למשל העובדה שהפועל ממוין בקבוצה א ואילו הכינויים ממוינים בקבוצה ד מוכתבת מן המבנה הלינארי של הרשימה, אולם בהוראה אפשר להקדים את הכינויים או לשלב אותם בזמן לימוד הפועל.

ההנחות בפריסה זו הן:

1. יש לעסוק בכל ענפי הלשון ברזמנית.
2. יש לדרג את החומר הלשוני בענפיו השונים.
3. יש לשלב באופן מושכל בין שני העקרונות שלעיל.
4. יש לשלב בין שלושת העקרונות שלעיל ובין הנלמד בעולמות השיח.

לפי הנחת היסוד הראשונה השילוב בין ענפי הלשון הוא הכרחי. אין אפשרות לעסוק במילה הבודדת כשהיא לעצמה; המילה – ולא חשוב מהו חלק הדיבר המגדיר אותה – נתונה בתוך משפט או מבע, ולכן יש לעסוק בה ובמופעה בתוך משפט או מבע. המשפט *אני גר בירושלים* הולם בוודאי את רמת המתחילים והוא מחייב ידע של הפועל, של כינוי הגוף ושל מבנה משפט מסוים. אין אפשרות ללמד את כל אחד מן הרכיבים האלה בתוך מערכת שלמה (של הפועל למשל), שכן לצורך תפקוד בשפה הלומד זקוק לכולם ברזמנית.

לפי הנחת היסוד השנייה יש לקבוע בתוך כל רמה את סדר ההוראה של הפריטים השונים, וגם את דרך הארגון: המילה, הצירוף, המשפט. לדוגמה: יש המתחילים את הוראת הפועל דווקא בפעלים מגזרת עו"י, כגון *גר*, שבהם אין שינוי בצליל של צורת הבסיס בין זמן עבר לזמן הווה. יש המתחילים דווקא בגזרת השלמים, כגון *אמ*. שני הפריטים מופיעים ברמת המתחילים, וההחלטה מה יקדם למה תלויה בגישה של המורה (תוך התחשבות בחומרי הלמידה שבהם בחר להשתמש) ושל מחברי חומרי הלמידה. כאן הדגמנו סדר פנימי ברשימה. דוגמה נוספת: בהוראת הפועל, למשל, חייבים להיכלל רכיבי הזמן, הגוף, המספר והבניין. כאן גם כללנו את שם הפועל ואת שם הפעולה הנגזרים מן הבניין. אלה הוצגו בקטגוריית התצורה של המילים בסעיף הפועל, והגזרה היא הרכיב הראשון במיון המוצג ברשימה. ניתן ללמד על פי הזמן או הבניין או קריטריון אחר בהתאם לגיל התלמידים, לידע המוקדם שלהם, להרגלי הלמידה של הלומד הבודד או להרגלי הלומדים משפת אמם, לחומר הלימוד שנבחר וכי"ב, ובלבד שמה שהוגדר לפי הרמות יישמר כמסגרת מגדירה. גם מידת התפוצה של פעלים חריגים משפיעה על מיקומם במיון ברמות הראשונות, ועל הלומד לשלוט בהם. הוראה של חריגים מן המערכת הסדירה תיעשה בשלב המתבקש, ואין לדחותה לרמות מתקדמות. הרשימה מכילה את מה שנדרש לדעת, אך הסדר הפנימי שבה מעיד על ארגון לפי קבוצות ולא על סדר ההוראה.

בדוגמאות אלו ניסינו להבהיר את שלוש ההנחות הראשונות. יש לחזור על הנלמד באופן קבוע באמצעות אוצר מילים שהתרחב, וכן חשוב לבנות על המוכר. יש צורך בשילוב פנים-לשוני (מורפולוגיה ותחביר), כי השימוש בשפה מחייב שליטה במילה מבחינת צורתה ושימוש הולם בה בתוך מבע או משפט.

נוסף על השילוב בין יחידות הלשון – המילה, הצירוף והמשפט – יש חשיבות לשילוב פריטי הלשון בהקשרים רחבים יותר, שהרי השפה אינה בנויה ממשפטים מבודדים. הוראת פריטי פרק זה תשלב אפוא במיומנויות השפה ובטקסטים וסיטואציות בעולמות השיח השונים בהוראה מדורגת וספירלית. נדגיש שוב כי הרשימה כוללת פריטים מתחום המורפולוגיה והתחביר אך אינה כוללת פריטי סמנטיקה ואידיומטיקה. את אלה יש לשלב באופן מושכל, אם מזדמן ואם מתוכנן ומכוון, בתוך עולמות השיח.

נדגים את השילובים שבכל ההנחות בלימוד הסוגה "הוראות והנחיות". טקסט של הוראות והנחיות מזמן עיסוק בפריטי הלשון האלה: צורות שם הפועל, צורת הבינוני ברבים וצורות הציווי. הטקסט יכול לשמש לצורך היכרות עם פריטים אלו או לשם חזרה עליהם. ניתן לבחור טקסטים המזמנים את המוכר מבחינת הרמה בתצורה ובתחביר – שם הפועל ברמת המתחילים, הבינוני במשפט הסתמי ברמת המתחילים וברמת הביניים, והציווי וצורות משולבות מן הרמות הקודמות ברמת המתקדמים. בכך, נוסף על בחירת הטקסט על פי אוצר המילים והרלוונטיות של הנושא, יש הכוונה לבחירת טקסטים ולהוראה ספירלית ומשלבת.

דוגמה נוספת: כשמלמדים מבנה תחבירי יש לשאול מהו הידע הנדרש בתורת הצורות לשם כך. למשל בהוראת משפטי תנאי בטל (I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X) יש צורך בנטיית העבר, בנטיית הפועל היה בעבר ובנטיית ההווה. הדירוג הפנימי אינו מחייב את כל מיליות התנאי הבטל באותה רמה או באותה יחידת לימוד. נוסף על כך ראוי לבדוק אילו תכנים, סיטואציות והקשרים מזמנים את לימוד התנאי הבטל: התנצלות, הבעת משאלה, חרטה, הבעת הרגל.

נסכם ונדגיש כי רשימת פריטי הלשון אינה עומדת לעצמה. היא קשורה לפרקים האחרים של התכנית.

מה אינו כלול ברשימה, ועל נמעני התכנית לתת עליו את הדעת?

אין התייחסות לדרך ההוראה. לדוגמה, בהוראת הפועל מבחינת צורתו ונטייתו אין התייחסות למילת היחס המוצרכת. ברי כי המורה האמון על השילובים עוסק בפעלים גם כבמילות תוכן – פעלים נושאי משמעות – והתרגול יכלול את הפועל בצירוף מילת היחס בתוך משפט ולשם שילוב מלא גם בתוך טקסט רחב יותר ממשפט. אין גם התייחסות לדרך התרגול – שאלות בררה (שאלה "אמריקאית"); שאלות כן / לא; נכון / לא נכון; שאלות פתוחות, תרגיל מילוי (קלז).

פריטי לשון

רמת מתקדמים	רמת ביניים	רמת מתחילים	רמה נושא
			א. תצורת המילים
	יצירת שורשים חדשים: אסף / אספתי / אספתי	תצורת מילים בעברית לפי שורש ומשקל, משקל ומשמעות, המשקל בפועל (= בניין)	א כללי
הזמנים: צווי (שאר, אמר) הסיומות: ז', ז' (אמר, הוסיף)	הזמנים: עתיד (שאר, תאמר) סימוני הגופים בעתיד: את (אשאר, תסצר, תשש, ושאר) נקבר ורבים: ז', ז' (תאמר, תושש, יצבר)	הזמנים: בניני / הווה (שאר); עבר (שאר) סיומות הגופים בעבר: תי (שארתי); תי (יצרתי, יצרת); תי (הכמתם); תי (הכמתו); תי (הכמתו); תי (יצברו)	1.1 צורני נטייה
			א 1.1 הפועל
קל צווי בכל הגזרות (שאר, אכלו, זאו, פני, קואו, ראו, סוג) בניני פועל (שאר, כתובתי, הונוה)	קל עתיד שלמים אפעל (אמר), אפעל (אשאר); עווי (תקואו); פ"א (תאכלו)	קל עבר עווי (קאו); בניני (שרס); שלמים (כותתי, שארה).	1.2 קבוצות נטייה
פועל צווי בכל הגזרות (קפאו, נאז, השיאו, פני, ישי, ישי)	פועל עתיד שלמים (תספרי); מרובעים (זקנאו)	פועל עבר שלמים (יצר, יספרו); בניני (אספתי, אספתי)	
הפועל צווי בכל הגזרות (הוסיף, הוסיפו, פני, פני, הוסיף, הוסיפו)	הפועל עתיד עווי (תקואו, יוסי); שלמים (נדש, תוסיפו) משמעותות הבניני: גורם (הוציא) תהליך / שינוי (הוסיף) פועל (הוציא)	הפועל עבר עווי (הקמתו); בניני (אמרתו); שלמים (הכסתי, ארצי, ישי)	

רמת מתקדמים	רמת ביניים	רמת מתחילים	רמה נושא
<p>סדיר – נפעל (השמשות) פיעל (מקרה) הפיעל (הסכמ, הפגז) בלתי סדיר (נונס-כניסה, השתמש-שמש)</p>	<p>דגמים עיקריים בגרות – קל לילי (קוניה), וכ על דרך השלמים (נשירה, גירה, ישנה, גראה) פיעל לילי (השני, רישוי), וכ עייד השלמים (ישני, קוים) הפיעל פ"י (הזעה), פ"ז (הכרה), ל"י (הפניה, השואה), עו"י (המנה), ע"ע (הפקה) התפעל ל"י (השתנות), עו"י (התארות), השתנות, והתפעל ל"י (התנאות, התישה), המתנאות, והתפעל ל"י (התנאות)</p>	<p>שלמים סדיר – קל (כתיבה, שרפה, אצה) פיעל שלמים (ספור, מקשה) הפיעל (הזעה) התפעל (התנאות, הכתיבה) שלמים בלתי סדיר (אצה, אהה) קל עו"י (הזעה)</p>	<p>א 2. שם פעולה¹⁹</p>
<p>צורות בינוני שאינן חלק מנטייה שלמה של פועל (שאר, מקובל, אקום)</p>	<p>כשם עצם (השאר נרדס השארה). כשם תואר (הנצח השאר נרדס השארה).</p>	<p>כפועל (הנצח שאר א שאר הכניסה).</p>	<p>א 3. תפקידי הבינוני</p>
	<p>נקבה ללא סימנים (אנו, אר)</p>	<p>זכר – ללא סימנים (ספר, שיר) נקבה עם סימנים: ז' (כיתה), ז"ת (אמרת), ז"ת (כרית) נטויה לפי מין (ז-אזה, תואר-תוארה, טי-טיט, ספר-ספרית)</p>	<p>א 4. השם</p>
			<p>4.1 נטיית השם²⁰</p>
			<p>4.1.1 זכר ונקבה בשמות עצם</p>
<p>יחיד בלבד (מופטיס) (לוח, זקנה) יחיד בלבד (קיבוצי) (שק, רכב) רבים בלבד (מחמ, נאריס) רבים י"ן רווח (לכד י"ם) (נשאר) / נשאר, זיאר, פשור) רבים של שמוות בעלי סימנים (לוח, אופים, לוח אופים)</p>	<p>רבים י"ן (תכונה-תכונות, כשית-כשיות) רבים י"ן (תכונה-תכונות, חנות-חנות) רבים י"ן: יחידות זמן (שעתי, שמוצי, שאמיס) שמות בעלי סימנים (אשמיס, אופים, אופים)</p>	<p>רבים זכר סדיר (תרי-תריס) רבים נקבה סדיר (כיתה-כיתות) רבים זכר בית (שולחן-שולחנות, רצן-רצונות) רבים נקבה בית (שוק-שוקים) רבים י"ן: איברי גוף (ימי, אופים)</p>	<p>4.1.2 רבים כולל זוג</p>

19 על אף השתייכותו של שם הפועל למערכת השם הוא נכלל כאן מטעמים דידקטיים.
20 ראו עוד צורות הנספד – להלן סעיף ב 2.1: כינוי קניין חבורים – להלן סעיף ד 1.

רמת מתקדמים	רמת ביניים	רמת מתחילים	רמה נושא
<p>יין לחיבה ולחקטניה (פולין, יזון)</p> <p>יין לכתבי עת (צ'יחו, ירחון, שבועון, שנתון)</p> <p>יין שונות (מוצאן, שאן, סביהן)</p> <p>יית לכלי תחבורה (מכנית, משאית, חולית)</p> <p>יית למקומם (ספריה, צרייה, אאיה)</p>	<p>יך לשם ולתואר (ספרן, פסנתרן, גאלון)</p> <p>יית לשם מופשט (ספרות, חשבונות, חקיות, זהות, נגונות)</p> <p>מאורחות פאולית</p> <p>יאי לבעל מקצוע (מאא, משאא)</p> <p>בסיס לועזי + סימולוגיה (פסיכולוגיה, גאוגרפיה)</p> <p>זאוקרטה</p> <p>יסיט (אזאואסט, סוציאליסט)</p> <p>יסיטי (אזאואסי, סוציאליסי)</p> <p>יזים (זובראנס, קואוננס)</p> <p>יזעצעה (אזאואזעזיה, זברזעזיה)</p>	<p>יך לתואר (ישראל, יהודי, זלזות, קמוזית)</p> <p>יית לשפות (אזרית, אנלית, צרפתית)</p> <p>יית לרקטניה (כסית, אסית)</p>	<p>רמה</p> <p>נושא</p> <p>4.5 בסיס + צורך סופי</p>
<p>חזי, צי, תחזי, רה, תחזי, אז-</p>	<p>מחזי, אי, הוי-</p>	<p>–</p>	<p>4.6 תחיליות</p>
<p>כנון קולונץ, כזרגל, רמאלי, מזרחון, כסמאט</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>4.7 תלמיים</p>
<p>→</p> <p>שים עצם + כינוי חבור + שם תואר (ביחס)</p> <p>הגזון, יזתה (מחנה)</p>	<p>צירוף בעל סימנות לא סדירות (אוננס, גזונות, קולות)</p> <p>רמס)</p> <p>שייע + שייע + כינוי רומז (הגית, הגזון, הגיה)</p> <p>שייע + כינוי רמז לחדשנוואד (ספר כניה, מחברת כגאת)</p> <p>שרשרת סמיכיות (תאזי, בית הספר)</p>	<p>צירוף בעל סימנות סדירות (תאזי, חזש, תאזיה)</p> <p>חזשה, אאזיס, גמיהס)</p> <p>ילדוע (הגית, הגזון, התאזיה, החזשה, פהית, הגזון, תאזיה, החזשה)</p>	<p>ב.1 שם + תואר</p>
<p>זדרשמעות (מחירת, פשא, הצרכת, התאזיס);</p> <p>ציון התאזיס האזיס)</p> <p>סמיכות כפולה (ספרן, התאזי, קירחיו, של</p> <p>המית)</p> <p>סמיכות מורכבת + תואר לנסמד (ספרן, השני</p> <p>של התאזי, קירחיו, האזיס של המית)</p> <p>סמיכות + צורך יי (צפון-מזרחי, תן-איהז)</p>	<p>מבנה ומשמעות</p> <p>שם + שם (שיר, עם, מלכת, הכיתה, שולחן, עץ,</p> <p>שמלת תחרות, שמן זית, חרז יחודה, התעמלות</p> <p>בוקר, כוס יין, בית ספר, בית כנסת, ראש</p> <p>ממשלה)</p>	<p>ב.2 צירוף סמיכות</p>	<p>ב. צירוף סמיכות</p>

ביסס הנפרד שונה מרנסמנד (צצה צצתי -) שם המספר בסמיכות (שלוש התאמות שולש התאמות, שש האות, שבצת הקות)	רנסמנד שונה מרנסמנד (ספרים ספרי, אצלות אצלותי, מחשבה מחשבותי, צצה צצתי, חצר חצרי, שש ששתי, פתי פתי -)	רנסמנד זהה לנסמנד (קיר, שש, פתי, רחמי, חלוקותי -) צורת הנסמנד בשמות בסיומות ים (שירי שירי, מרגלים מרגלים -) צורת הנסמנד בשמות בסיומות ה (אזה אזה, כיתה כיתה -)	2.1 צורות נסמנד
יידוע סמיכות + צורן י (פארק-ישראל, חת-אבה)	סמיכות + שם תואר (כיתת האולם האם, חברי הקבוצה הצעיר)	יידוע (ספר האמה, כיתת האולם, אפש הקבוצה)	2.2 יידוע
משפט מורחב (אסף אלה את האזה הכי יפה בגן גאלת התותים, כנז את אביק ואת אהק).	משפט ארד (משה שיני בגן האלון לאחר סיום לימודיו.) בעבר ובעתיד – הפועל הילה כאנוד (צוז היה תאמי, צוז יהיה תאמי, צוז לא היה מורה, צוז יהיה מורה?)	רביב הנסמנד (מרגלי, מסגון, אצנות האולם)	2.3 רביב
תחליף אנוד: הפק י, נצשה ונהי נשאר (צז הפק לאצס מנהג). שלליל על דירי אינני (התאמות אוקס מתאמצים). על + שם פועל (צל האורה למצי).	משפט קצר (התאמי כותב, צורן למי אברתי). חסר אנוד (אני צורן, צורן תאמי, צורן חת-אבה. התאמיים בכיתה, זאת יעל, מי אחק? אה קה?) בעל אנוד (צורן הוא חבר טוב, הספר הוא של יעל, הצל הוא לא של אנת, רות היא המורה, מי הם החברים האמיים?)	משפט קצר (אין תאמיים בארץ / אומרים שאתה נחמי?) בתווה (יש / אין תאמיים בכיתה) בהווה (יש / אין לאסף ספרי)	ג. דגמי משפט ג.1 משפט פועלי ג.2 משפט שמוני
↑	↑	↑	ג.3 אחרים
נוטה (שוק אשוקים...)	בעבר ובעתיד (היו / יהיו תאמיים רבים בכיתה, לא היו / לא יהיו תאמיים רבים בכיתה)	ג.1 משפט יש / אין	ג.1 3.1 קיום
↑	בעבר ובעתיד (חמר היה / יהיה ספר, חמר לא היה / לא יהיה ספר)	בהווה (יש / אין לאסף ספרי)	ג.2 3.1 יש ל / אין ל (בעלות)
פועל סביל (נמסר / יצין סביל מסכימים צס התניות המצטט)	פועל פעיל (אמי שאתה נחמי?) שם תואר + צירוף יחס (קיר בחול: נצס יו.)	פועל פעיל (אמי / אומרים שאתה נחמי?)	ג.2 3.2 משפטים סתמיים

אושלה יטורף

